

GIÁO DỤC ĐẠO ĐỨC CHO HỌC SINH TẠI MỘT SỐ NƯỚC TRÊN THẾ GIỚI

ETHICS EDUCATION FOR STUDENTS IN SOME COUNTRIES AROUND THE WORLD

NGÔ MINH OANH (*) và HUỖNH XUÂN NHỰT (**)

TÓM TẮT: Bài báo trình bày những nội dung và hình thức giáo dục đạo đức cho học sinh ở các quốc gia Hoa Kỳ, Nhật Bản, Hàn Quốc và Trung Quốc; chỉ ra những hình thức hoạt động giáo dục phong phú và hiệu quả của hoạt động giáo dục; từ đó rút ra những bài học kinh nghiệm có thể vận dụng cho Việt Nam trong việc giáo dục đạo đức cho học sinh ở trường phổ thông.

Từ khóa: giáo dục đạo đức cho học sinh, những hình thức hoạt động giáo dục, trường phổ thông.

ABSTRACT: The paper examines about the educational method for ethics education for students in the US, Japan, Korea and Chin. Point out the effective methods in order to pick up the best method fit to the current education situation in Vietnam, recommended to applied to ethics education in high schools in Vietnam.

Keywords: ethics education for students, educational methods, high schools.

1. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong những năm gần đây, hiện tượng học sinh vi phạm đạo đức có xu hướng gia tăng. Những vụ việc học sinh đánh nhau chỉ vì mâu thuẫn trẻ con, học sinh đánh giáo viên và thậm chí, giáo viên có những từ ngữ không thích hợp khi giáo dục học sinh dẫn đến những mâu thuẫn không đáng có trong môi trường giáo dục ở trường học. Những biểu hiện này đã làm ảnh hưởng đến môi trường giáo dục trong nhà trường và ngoài xã hội. Những hiện tượng nói trên xảy ra không còn trong phạm vi nhỏ lẻ của một vài trường mà đã trở nên phổ biến gây quan ngại cho xã hội.

Việt Nam không phải là quốc gia đứng bên ngoài thế giới với quá trình toàn cầu hóa đang diễn ra nhanh chóng và mạnh mẽ. Nhiều phong tục, văn hóa và giá trị sống ngoại nhập đã và đang tác động không nhỏ đến suy nghĩ và hành động của giới trẻ, vốn còn đang trong giai đoạn hình thành giá trị sống trong môi trường nhiều thay đổi.

Kết quả, có một số biểu hiện vi phạm về mặt đạo đức ngày càng phổ biến và có tính chất nghiêm trọng hơn ở trường phổ thông diện rộng, vấn đề giáo dục đạo đức đang thu hút mạnh mẽ sự quan tâm của toàn ngành và xã hội. Vì vậy, rất cần tìm hiểu kinh nghiệm giáo dục đạo đức ở một số quốc gia có nền giáo dục tiên tiến để học

(*) PGS.TS. Viện Nghiên cứu Giáo dục, Trường Đại học sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh.

(**) ThS. Viện Nghiên cứu Giáo dục, Trường Đại học Sư phạm Thành phố Hồ Chí Minh

tập kinh nghiệm phục vụ cho việc đổi mới nội dung chương trình và phương pháp dạy học tại các trường phổ thông ở Việt Nam.

2. KINH NGHIỆM GIÁO DỤC TẠI MỘT SỐ QUỐC GIA CÓ NỀN GIÁO DỤC TIỀN TIẾN

2.1. Giáo dục đạo đức ở Nhật Bản

Mục đích của giáo dục đạo đức ở Nhật Bản là nhằm bảo tồn giá trị xã hội và truyền lại những giá trị này cho thế hệ sau. Vì vậy, giáo dục đạo đức ở cấp học phổ thông tại Nhật Bản luôn là vấn đề được quan tâm trong các trường phổ thông. Đặc biệt, sau Chiến tranh Thế giới thứ hai, những thay đổi về văn hóa, xã hội tác động to lớn đến giáo dục đạo đức, và điều này luôn tạo ra sự tác động to lớn đối với xã hội Nhật Bản. Nhiều nhà nghiên cứu giáo dục gồm cả người Nhật và người Phương Tây đã thực hiện được một số nghiên cứu về giáo dục đạo đức ở Nhật. Thomas giới thiệu giáo dục đạo đức của Nhật Bản không chỉ được xây dựng trong chương trình giáo dục mà còn có mối quan hệ với cả đời sống nhà trường [8, tr.17-19]. Beauchamp [6] và Klaus [3] tìm hiểu giáo dục đạo đức trong bối cảnh lịch sử, văn hóa, và xã hội, đề cập đến sự tác động của tôn giáo. Ngoài ra, Naito [4] và Takahashi [7] mô tả một số đặc điểm của giáo dục đạo đức ở Nhật Bản từ quan điểm của người làm công tác giáo dục là người bản xứ.

Sau Chiến tranh Thế giới thứ hai, Nhật Bản bắt đầu tái thiết thành một dân tộc hòa bình, dân chủ. Mục tiêu chính xây dựng Nhật Bản thành một quốc gia dân chủ hóa, phi quân sự hóa, và phân quyền hóa xã hội Nhật. Liên quan đến giáo dục, một trong những mục tiêu chính của sự thay đổi là

thành lập nền giáo dục đạo đức dựa trên nền dân chủ.

Năm 1958, giáo dục đạo đức một lần nữa được tổ chức dạy như là một môn học độc lập trong chương trình giáo dục phổ thông ở Nhật Bản. Chương trình giáo dục đạo đức có sáu mục tiêu giáo dục: (1) Nuôi dưỡng tâm hồn, tôn trọng phẩm giá con người và kính trọng cuộc sống; (2) Ủng hộ những ai nỗ lực kế thừa, phát triển văn hóa truyền thống và sáng tạo văn hóa làm cho văn hóa phong phú trong mỗi cá nhân; (3) Ủng hộ những ai nỗ lực hình thành và phát triển xã hội và nhà nước dân chủ; (4) Ủng hộ những ai có thể đóng góp xây dựng xã hội quốc tế hòa bình; (5) Nuôi dưỡng những ai có thể ra quyết định độc lập; (6) Nuôi dưỡng ý thức đạo đức.

Môn giáo dục đạo đức ở Nhật Bản chiếm từ 3.3 – 4.0% trong tổng số giờ học trong chương trình giáo dục phổ thông. Giáo viên chuẩn bị chương trình học và giáo án cho mỗi năm học, thiết kế giờ giảng theo tài liệu hướng dẫn và sách tham khảo dựa trên chương trình học, sưu tầm các tài liệu đọc thêm và những công cụ giáo dục khác. Nội dung của giáo dục đạo đức được phân loại thành bốn lĩnh vực: “*Đối với bản thân*”, “*Quan hệ với người khác*”, “*Quan hệ với Thiên nhiên và tính Cao thượng*”, “*Quan hệ Nhóm và Xã hội*”.

Nguyên tắc chính là giáo dục đạo đức trong nhà trường nên được áp dụng cho tất cả các hoạt động giáo dục của nhà trường. Vì vậy, việc tổ chức giáo dục đạo đức cho học sinh không chỉ trong những giờ học giáo dục đạo đức, mà còn trong những giờ học của các môn học và các hoạt động đặc biệt khác.

Những giá trị đạo đức chính được đưa vào giảng dạy trong mỗi giờ học trên lớp. Giáo viên chọn một vài giá trị đạo đức có liên quan với nhau, sau đó tích hợp vào chủ đề của chương trình, sử dụng tài liệu như những giai thoại, chuyện ngắn, bài viết của học sinh, chương trình giáo dục trên Tivi, và những thứ tương tự.

Đối với môn khoa học, môn học này giúp học sinh hiểu rằng những vật thể sống phát triển dưới sự ảnh hưởng của môi trường xung quanh chúng, và hình thành cho học sinh thái độ tôn trọng cuộc sống xung quanh. Môn âm nhạc, ví dụ như Quốc ca Nhật "Kimi-ga-yo" được dạy phù hợp theo mỗi cấp lớp học theo cách thức thích hợp với giai đoạn phát triển của học sinh. Sức khỏe và Giáo dục thể chất, được dạy theo cách giúp cho học sinh nuôi dưỡng thái độ công bằng qua các cuộc thi và cộng tác với nhau trong mỗi bài tập và bồi dưỡng thái độ sẵn lòng tuân theo luật và thực hiện trách nhiệm thông qua sự cộng tác lẫn nhau. Môn ngoại ngữ, sử dụng một cách hữu ích các tài liệu học tập nhằm mục đích giúp học sinh hiểu biết được thế giới và bối cảnh quốc tế từ cái nhìn rộng lớn và bao quát hơn. Từ góc nhìn đó, môn học nuôi dưỡng ý nghĩa người công dân Nhật Bản sống và có trách nhiệm trong xã hội quốc tế, và tinh thần cộng tác quốc tế.

Ngoài ra, ở Nhật Bản giáo dục đạo đức còn được thực hiện thông qua các hoạt động hằng ngày ở trường như quét dọn trường, lớp. Theo đó, mỗi ngày, mỗi trường đều yêu cầu học sinh lau dọn phòng học và khu vực ngoài phòng học như nhà vệ sinh, lối ra vào, phòng tập, không gian ngoài các tòa nhà như sân trường, bãi tập,... Mục

đích không chỉ tạo môi trường và không khí học tập tốt mà còn giúp học sinh cảm nhận giá trị lao động và tinh thần phục vụ cộng đồng.

Bên cạnh đó, giáo dục đạo đức cũng được chú trọng qua những hoạt động chăm sóc và nuôi dưỡng những sinh, thực vật sống. Cụ thể, học sinh chăm sóc hoặc tưới nước cho các vật nuôi, cây trồng, thỉnh thoảng hoặc trong suốt kỳ nghỉ của học sinh. Thông qua đó, học sinh làm quen với thiên nhiên, môi trường xung quanh và có tình cảm với những vật sống để sau đó là các em học cách tôn trọng cuộc sống.

Cuối cùng, các hoạt động học tập ở câu lạc bộ sau khi học chính khóa ở trường cũng được xem là rất có ý nghĩa để rèn luyện các kỹ năng và quy luật giao tiếp trong nhóm cho học sinh. Những hoạt động câu lạc bộ này liên quan nhiều đến những nội dung được nêu trong mục tiêu giáo dục đạo đức như cộng tác, nhã nhặn, trách nhiệm, chuyên cần, tự cải tiến bản thân, tình bạn,...

2.2. Giáo dục đạo đức tại Hàn Quốc

Hàn Quốc là quốc gia rất xem trọng giáo dục đạo đức nên môn học này chiếm thời lượng đáng kể, đóng vai trò trung tâm trong chương trình giáo dục và bắt buộc đối với tất cả học sinh, học sinh phải học giáo dục đạo đức hai tiếng/tuần trong suốt 12 năm học phổ thông. Để tổ chức dạy học môn học này, chương trình giáo dục phổ thông có bộ sách giáo khoa riêng và được cung cấp rộng rãi khắp toàn quốc.

Từ nửa sau thập niên 1980, giáo dục đạo đức trở thành phần bắt buộc phải kiểm tra trong tuyển dụng lao động trước khi trở

thành các quan chức chính phủ và nhân viên tại các công ty của Hàn Quốc.

Mục tiêu chính của giáo dục đạo đức trong chương trình giáo dục phổ thông Hàn Quốc gồm: (1) Hình thành đạo lý độc lập; (2) Hòa hợp tính cách; (3) Hình thành hệ thống giá trị; (4) Hiểu được lý thuyết đạo đức căn bản; (5) Nội dung của giáo dục đạo đức; (6) Đạo đức trong đời sống cá nhân; (7) Suy nghĩ có đạo đức; (8) Đạo đức trong bối cảnh xã hội; (9) Đạo đức và đời sống quốc gia; (10) Thống nhất và thịnh vượng của Hàn Quốc; (11) Phương pháp giảng dạy và đánh giá.

Chương trình giáo dục đạo đức hiện nay tại Hàn Quốc được cho là thiếu tính nhất quán. Trong một số lĩnh vực cuộc sống, nhấn mạnh đến sự tự chủ đạo đức nhưng trong một số lĩnh vực đời sống khác, lại nhấn mạnh đến đức tính đồng dạng. Giá trị truyền thống và giá trị dân chủ phương Tây pha trộn lẫn nhau và không công bằng theo một số nguyên tắc nhất định của chương trình. Trong chương trình, một số đức tính tự mâu thuẫn nhau và không tương thích nhau. Ví dụ, lòng hiếu thảo của con đối với cha mẹ rất được chú trọng trong đời sống gia đình nhưng chính điều đó cũng bị quở trách vì chủ nghĩa ưu đãi người thân, dòng họ.

Việc xác định các lớp học giáo dục đạo đức dường như khó thể hiện một cách cụ thể và rõ ràng. Nội dung của giáo dục đạo đức được dùng vào giảng dạy trong các môn Xã hội học và Ngôn ngữ Hàn. Ví dụ, kiến thức về Bắc Triều Tiên, sự thống nhất đất nước, đạo đức gia đình và công dân là những chủ đề và vấn đề chính để dạy và thảo luận trong môn Xã hội học. So với các

môn học khác, cách thức những chủ đề và vấn đề này được tích hợp để giảng dạy theo cách riêng thì không rõ ràng và mơ hồ.

Trình tự của các nội dung dạy và học trong chương trình cũng là một vấn đề. Nói chung, học sinh học môn giáo dục đạo đức mỗi học kỳ suốt 12 năm học nhưng những gì học sinh học không hướng vào nhu cầu phát triển của người học và trình độ học tập theo từng cấp học. Thực tế, những đức tính, các vấn đề đạo đức và chủ đề thảo luận được sắp xếp một cách tùy tiện, không theo nguyên tắc nào.

Phương pháp dạy học, ghi nhớ thuộc lòng và dạy học trực tiếp vẫn là phương pháp phổ biến và ưa thích của hầu hết giáo viên. Nguyên nhân có thể lý giải rằng ở Hàn Quốc, các lớp học trong trường đều có sĩ số học sinh cao, trung bình 40-50 học sinh/lớp. Vì vậy, giáo viên gặp khó khăn trong việc tổ chức cho học sinh thảo luận.

Dạy học ghi nhớ còn là kết quả của việc kiểm tra/thi viết được tổ chức phổ biến trong nhà trường. Vì vậy, cách tốt nhất để đạt điểm cao là học sinh ghi nhớ nội dung trong sách giáo khoa hơn là thấu hiểu được giá trị nội tại của nội dung thông qua thảo luận và tham gia thực tế.

Về sách giáo khoa, tất cả các sách giáo khoa trong chương trình đều do chính phủ biên soạn. Vì vậy, học sinh trên cả nước học cùng bộ sách giáo khoa. Vấn đề ở đây là tất cả học sinh có cùng chung thông điệp đạo đức và đây có lẽ là một mặt tích cực của vấn đề, nhưng thực tế nhu cầu và tình huống sống rất đa dạng và điều này dường như không thể áp dụng chung cho cùng những thông điệp đạo đức trong chương trình sách giáo khoa.

Sách giáo khoa do chính phủ biên soạn nên những quyển sách này có xu hướng phản ánh quá mức những thông điệp đạo đức ủng hộ chính phủ. Ví dụ, chính phủ quân đội trong quá khứ luôn cố gắng truyền bá cho học sinh chấp nhận tính hợp pháp của chính quyền,...

2.3. Giáo dục đạo đức tại Trung Quốc

Giáo dục đạo đức tại Trung Quốc được tổ chức dạy học theo hướng giáo dục kiến thức. Mục đích của môn này là giúp học sinh lĩnh hội những giá trị và chuẩn mực đạo đức, khơi gợi những xúc cảm đạo đức của học sinh, và giáo dục học sinh có được giá trị đạo đức tốt và thể hiện hành vi ứng xử có đạo đức. Mục đích của môn giáo dục đạo đức khác với những môn học khác vì môn học này không chỉ giúp học sinh có được kiến thức đạo đức mà còn giúp học sinh phát triển thái độ hướng đến kiến thức đạo đức và thúc đẩy ứng xử đạo đức thích hợp.

Chính quyền Trung Quốc tin rằng, hành xử tốt và tính cách đạo đức là hai yếu tố cần thiết cho tư cách đạo đức riêng của mỗi cá nhân và của một xã hội tốt. Vì vậy, giáo dục đạo đức là bắt buộc trong chương trình giáo dục. Nghiên cứu của Liang Mingyue cho thấy rằng môn giáo dục đạo đức trong trường phổ thông không đáp ứng được mục tiêu giáo dục riêng của môn học. Chương trình giáo dục có phương pháp giảng dạy, tiến trình giảng dạy và đánh giá học sinh riêng.

Phương pháp giảng dạy chính là thuyết giảng và tiến trình giảng dạy thì cắt nhỏ kiến thức thành những điểm nội dung phục vụ kỳ thi và chuẩn đánh giá học sinh là điểm kiểm tra. Điều này cho thấy, việc tổ

chức giảng dạy như hiện nay không thể phát triển tính cách đạo đức cho học sinh mà là để cải thiện điểm số phục vụ cho xếp loại học tập trong lớp.

Bất kể là môn học nào, các môn học trong chương trình giáo dục phổ thông cũng được lồng ghép nội dung giáo dục đạo đức vào giảng dạy. Hiện tại, giáo dục đạo đức ở Trung Quốc đứng trước thách thức to lớn là học sinh thiếu động cơ học tập và điều này tác động không nhỏ đến chất lượng giáo dục đạo đức cho học sinh phổ thông.

Trong tổ chức dạy học, giáo viên quá chú trọng sử dụng theo sách giáo khoa nên việc dạy học thiếu tính linh hoạt và sức sống. Việc phải tuân thủ theo sách giáo khoa là yêu cầu bắt buộc nhưng nếu bài học hoàn toàn tuân thủ theo sách giáo khoa thì môn học không còn tính linh hoạt và sáng tạo trong giáo dục cho học sinh.

2.4. Giáo dục đạo đức tại Hoa Kỳ

Giáo dục đạo đức ở Hoa Kỳ là một trong những mối quan tâm lớn nhất của công chúng vì xã hội đang đối mặt với số lượng ngày càng tăng loại tội phạm ở lứa tuổi vị thành niên. Các trường phổ thông ở Hoa Kỳ không thể tránh khỏi trách nhiệm đạo đức đối với xã hội. Vì vậy, các trường phổ thông tổ chức dạy đạo đức theo nhiều cách khác nhau, cả trực tiếp lẫn gián tiếp.

Tất cả các trường học ở Hoa Kỳ có sự thống nhất chung là bồi dưỡng những đức tính công dân và cá nhân cho học sinh như sự chính trực, lòng can đảm, trách nhiệm, cần cù, phục vụ, và sự tôn trọng đối với nhân phẩm của tất cả mọi người. Mục tiêu, nhằm phát triển tính cách hoặc đức tính, chứ không phải là những quan điểm đúng

về “*những vấn đề bắt buộc mang tính hệ tư tưởng*”. Các trường học phải trở thành “*những cộng đồng của các đức tính*” mà ở đó tinh thần trách nhiệm, làm việc chăm chỉ, trung thực, và tử tế luôn được xây dựng kiểu mẫu, được dạy, được mong đợi, được giao nhiệm vụ và liên tục được thực hiện đầy đủ tại những cộng đồng này.

Các trường dạy học sinh những gì các em được mong đợi thực hiện, điều gì là bình thường, điều gì là đúng và điều gì là sai và những giá trị trong giáo dục đạo đức ở đây là được nắm bắt hơn là được dạy. Thông qua những cách riêng của mỗi trường, các trường lồng ghép học sinh vào xã hội trong hệ thống ứng xử có đạo đức. Các nhà giáo dục thường thiết kế đa dạng các phương pháp để hướng dẫn giá trị và đạo đức thể hiện ở lòng tự trọng, phục vụ cộng đồng, giáo dục công dân, giáo dục giới tính, giáo dục đa văn hóa, làm rõ các giá trị và chương trình giáo dục tính cách.

Trong những thập niên qua, các chương trình giáo dục làm rõ giá trị được sử dụng rộng rãi trong các trường công lập. Với chương trình này, giáo viên giúp học sinh làm rõ các giá trị của họ bằng cách yêu cầu học sinh giải quyết những tình huống khó xử về đạo đức và xem xét những kết quả có khả năng xảy ra trong những ứng xử cụ thể và lựa chọn hành động ứng xử nào là hành động tối ưu hóa các giá trị sâu sắc nhất của học sinh. Và trong quá trình giảng dạy, giáo viên không áp đặt những giá trị của mình lên học sinh vì giá trị cơ bản là mang tính cá nhân.

Theo một nhóm nghiên cứu đánh giá, nếu học sinh được dạy đạo đức, học sinh phải có một số hiểu biết khung đạo đức mà

nền văn minh hình thành nên nhằm tạo ra ý nghĩa của chiều cuộc sống có đạo đức. Sau tất cả, đạo đức không phải là lòng chùng về mặt trí tuệ, mà nó là vấn đề của những lựa chọn tùy ý và chỉ mang giá trị cá nhân. Đạo đức liên quan chặt chẽ với công đồng hay truyền thống của cộng đồng, những hiểu biết về tự nhiên và bản chất của con người, những trải nghiệm thiêng liêng, những giả thuyết về trí tuệ có thể được biết, những hiểu biết của xã hội về những gì làm cho cuộc sống của con người có ý nghĩa. Con người cần hiểu được những gì họ nên làm, hiểu được bản thân là loại người nào.

3. KINH NGHIỆM GIÁO DỤC ĐẠO ĐỨC TẠI HOA KỲ, NHẬT BẢN, TRUNG QUỐC VÀ HÀN QUỐC

Theo như tìm hiểu thực tế giáo dục đạo đức tại các nước, một số kinh nghiệm học tập được xây dựng cụ thể như sau:

3.1. Nội dung giáo dục đạo đức

Nội dung giáo dục đạo đức mang tính lịch sử của một quốc gia

Qua tìm hiểu ở bốn quốc gia, những nội dung giáo dục đạo đức của mỗi quốc gia đều phản ánh tính chất lịch sử và quá trình phát triển của mỗi quốc gia. Cụ thể ở Nhật Bản, nội dung giáo dục là sự kết hợp của ba tôn giáo tồn tại và ảnh hưởng sâu rộng trong đời sống của người dân từ quá khứ đến hiện tại gồm Shinto, Phật giáo, và Khổng giáo. Những nội dung giáo dục đạo đức phản ánh quan hệ giữa con người với tự nhiên, mối quan hệ giữa cá nhân và với cộng đồng và những chân giá trị theo tôn giáo Shinto và Phật giáo,... Sau năm 1945, Nhật Bản xây dựng nội dung giáo dục đạo đức phản ánh giá trị dân chủ, giá trị và trách nhiệm của Nhật Bản đối với khu vực

và quốc tế. Những nội dung này, ngoài việc kế thừa những giá trị truyền thống của người dân còn phản ánh sự ảnh hưởng bởi những giá trị dân chủ đến từ Hoa Kỳ (giá trị về tình công bằng, thượng tôn luật pháp và xem trọng các giá trị cá nhân,...). Hơn nữa, Nhật Bản cũng chú trọng giáo dục và tôn trọng sự đa dạng trong văn hóa và yêu chuộng hòa bình vì trước đó, Nhật Bản là một trong ba quốc gia tạo nên sự khốc liệt của Chiến tranh Thế giới thứ hai.

Tại Hàn Quốc, sự phản ánh lịch sử trong nội dung thể hiện ở những nội dung giáo dục hòa hợp tính cách, thống nhất và thịnh vượng của Hàn Quốc. Hai nội dung này phản ánh thực chất tình hình chia cắt đất nước trước đây, thành hai quốc gia Nam Hàn và Bắc Hàn, tồn tại nhiều mâu thuẫn khó có thể hòa giải trong thời gian ngắn. Bên cạnh đó, những nội dung khác phản ánh giá trị độc lập, truyền thống đạo đức của người dân Hàn Quốc và đời sống gia đình trong cộng đồng.

Tại Trung Quốc, nội dung giáo dục phản ánh những giá trị hình thành từ lịch sử xa xưa là Đạo Khổng, trong đó xã hội quy định chuẩn mực đạo đức chung cho người dân, ứng xử và thể hiện hành vi đạo đức theo giá trị chung của cộng đồng.

Tại Hoa Kỳ, nội dung mặc dù tồn tại sự đa dạng trong văn hóa của xã hội, giá trị dân chủ phổ thông ở Hoa Kỳ cũng có những giá trị chung để cùng xây dựng cộng đồng xã hội với sự đa dạng trong văn hóa gồm giáo dục lòng tự trọng, phục vụ cộng đồng, giáo dục công dân, giáo dục giới tính, giáo dục đa văn hóa, làm rõ các giá trị bản thân. Đặc biệt, nội dung giáo dục giá trị không phê phán giá trị nào là đúng hay sai

mà giá trị được xem là giá trị mang tính cá nhân. Vì vậy, giáo dục đạo đức ở Hoa Kỳ là giúp học sinh làm rõ những giá trị cá nhân để có đủ ý thức sống và làm việc trong sự đa dạng văn hóa của cộng đồng.

Nội dung giáo dục đạo đức phản ánh những giá trị chung của dân tộc và cộng đồng

Tuy bốn quốc gia có những nội dung giáo dục đạo đức cho học sinh khác nhau như đã phản ánh ở trên, ở mỗi quốc gia, giáo dục đạo đức đều hướng đi chung là giáo dục những nội dung phản ánh giá trị đạo đức chung của cộng đồng và quốc gia đó và những giá trị này mang tính truyền thống trong quá trình hình thành và phát triển của quốc gia. Cụ thể, Nhật Bản, giáo dục những giá trị như lòng tự trọng, tự hào dân tộc, tình yêu đối với con người, với thiên nhiên. Hàn Quốc, giáo dục những đạo lý của dân tộc có truyền thống từ thời lập quốc; Trung Quốc, giáo dục đạo đức lấy Đạo Khổng làm khung nội dung cho cả quốc gia và Hoa Kỳ, những giá trị chung là lòng tự trọng, tinh thần phục vụ cộng đồng, giáo dục sự đa dạng trong văn hóa và làm rõ giá trị của bản thân.

Nội dung giáo dục đạo đức phù hợp với những giá trị chung của cộng đồng quốc tế

Trong bốn quốc gia được tìm hiểu, Nhật Bản, Hàn Quốc và Hoa Kỳ chú trọng nhiều nhất đến việc giáo dục đạo đức theo những giá trị chung của cộng đồng quốc tế. Theo đó, Nhật Bản chú trọng giáo dục phát triển người dân sống và làm việc trong xã hội dân chủ, ủng hộ tích cực những ai đóng góp xây dựng xã hội chung và hòa bình quốc tế, giáo dục người dân có thể ra quyết

định độc lập trong một thế giới đa dạng và đầy biến động,... Giáo dục đạo đức ở Hàn Quốc chú trọng giáo dục phát triển vai trò của cá nhân trong xã hội và hướng đến một xã hội thịnh vượng hòa hợp với xu thế phát triển chung của thế giới. Hoa Kỳ với xã hội đa dạng về văn hóa chú trọng giáo dục đạo đức theo một xã hội đa văn hóa, tinh thần phục vụ cộng đồng và giáo dục phẩm giá cá nhân trong một xã hội đa dạng.

3.2. Phương pháp giáo dục đạo đức

Phương pháp giáo dục đạo đức theo truyền thống

Qua tìm hiểu bốn quốc gia, phương pháp giáo dục đạo đức theo truyền thống là dạy học ghi nhớ cho thấy kết quả giáo dục không đạt được chất lượng thực chất là học sinh có thể thấu hiểu và liên kết các giá trị cũng như vận dụng những gì học tập ở nhà trường vào thực tiễn cuộc sống. Nghiên cứu cho thấy Hàn Quốc và Trung Quốc đang đối diện với rất nhiều vấn đề trong giáo dục đạo đức cho học sinh. Ví dụ, học sinh không có được nhiều cơ hội để thảo luận giải quyết vấn đề, học sinh học ghi nhớ là chủ yếu nên không thể vận dụng được sáng tạo vào thực tế cuộc sống. Nội dung ghi nhớ là quá cứng nhắc theo nội dung trong chương trình sách giáo khoa và kết quả đánh giá nặng về điểm số và đòi hỏi sự ghi nhớ thuộc lòng và chính xác của học sinh.

Kết quả của việc tổ chức giáo dục như trên thực tế không thể mang lại kết quả học tập thực chất mà chỉ mang tính đối phó không chỉ đối với học sinh mà cả giáo viên. Đây cũng là vấn đề giáo dục đạo đức tại Việt Nam đang gặp phải và để lại nhiều vấn đề nhức nhối trong xã hội hiện đại như đã phản ánh ở phần trên.

Phương pháp giáo dục đạo đức thông qua trải nghiệm

Khác với phương pháp giáo dục ở Hàn Quốc và Trung Quốc, giáo dục đạo đức tại Nhật Bản và Hoa Kỳ mang tính chủ động, nhiều trải nghiệm và đòi hỏi sự tích cực tham gia từ phía học sinh. Cách thức giáo dục của Nhật Bản đa dạng với nhiều hoạt động cụ thể và thiết thực với thực tế cuộc sống của học sinh không chỉ riêng đối với môn học giáo dục đạo đức mà đối với tất cả các môn học trong chương trình. Những hoạt động giáo dục này đòi hỏi học sinh phải chủ động và trực tiếp tham gia các hoạt động nên học sinh có được sự trải nghiệm tích cực và sáng tạo trong mỗi hoạt động học tập. Ngoài các môn học, học sinh còn được giáo dục qua các hoạt động phục vụ cộng đồng, chăm sóc cây cỏ, sinh vật sống trong nhà trường,... và điều này giúp học sinh có được tình cảm thật sau những gì các em đã trải nghiệm. Tại Hoa Kỳ, ngoài việc tổ chức các hoạt động học tập giáo dục đạo đức trong giờ học chính khóa môn giáo dục đạo đức và các môn học khác, Hoa Kỳ còn chú trọng đến tính đa dạng và tôn trọng giá trị đạo đức của mỗi cá nhân và không giáo dục theo cách giá trị này đúng và giá trị khác là sai. Việc giáo dục đạo đức ở Hoa Kỳ chú trọng đến giáo dục làm rõ các giá trị cá nhân thông qua những buổi thảo luận giá trị và giải quyết tình huống do chính học sinh thực hiện dưới sự hướng dẫn khách quan của giáo viên và không áp đặt giá trị của giáo viên hay người khác lên giá trị cá nhân của học sinh.

4. KẾT LUẬN

Qua quá trình tìm hiểu giáo dục đạo đức ở các nước nêu trên, mặc dù có khác nhau về văn hóa, lịch sử, và quá trình phát triển của mỗi quốc gia, những quốc gia này đều xây dựng nội dung giáo dục phản ánh tiến trình lịch sử, những giá trị chung của cộng đồng và dân tộc và xu thế giáo dục đạo đức gắn với cộng đồng quốc tế và hướng đến hòa hợp với những giá trị của nhân loại trong một thế giới đa dạng và đầy biến động.

Phương pháp giáo dục đạo đức cần được xây dựng theo hướng tạo ra nhiều hoạt động trải nghiệm giúp cho học sinh có nhiều cơ hội và đa dạng trong các hoạt động để có thể tham gia trực tiếp vào học

tập và trải nghiệm bản thân. Trong phạm vi nghiên cứu, phương pháp giáo dục đạo đức truyền thống xuất hiện nhiều vấn đề trong giáo dục như học sinh học tập chủ yếu bằng ghi nhớ thuộc lòng và mục đích học để có được điểm số cao trong kỳ thi. Với cách học theo ghi nhớ thuộc lòng, học sinh không thể thấu hiểu được những giá trị đạo đức trong các nội dung và hoạt động giáo dục. Theo nghiên cứu cho thấy, khi học sinh được trải nghiệm bằng cách tham gia trực tiếp vào các hoạt động giáo dục, học sinh mới có thể thấu hiểu và cảm nhận được những giá trị đạo đức thể hiện trong các nội dung và hoạt động giáo dục của nhà trường.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Chen, Guo-Ming & Chung Jensen (1993), *The Impact of Confucianism on Organizational Communication*, Paper presented at the annual meeting of SCA Convention, Miami Beach. Florida.
2. Elam, Stanley M. & Rose, Lowell C (1995), *The 27th annual Phi Delta Kappa/Gallup Poll Of the Public's Attitudes Toward the Public Schools*, Phi Delta Kappa, Vol. 77, Iss. 1.
3. Klaus, Luhmer (1990), *Moral Education in Japan*. Journal of Moral Education, Vol. 19.
4. Naito, Takashi (1990), *Moral Education in Japanese Public Schools*, Moral Education Forum, Vol. 15, No. 2.
5. Oser, F. & Reichenbach, R (1994), *Moral Education: Philosophical Issues*, The International Encyclopedia of Education, Second Edition, Volume 7, Elsevier Science Inc., Tarrytown, NY.
6. Beauchamp, Edward R. (1985), *Japanese Education and the Development of Postwar Educational Policy 1945-1985*.
7. Takahashi, Susumu. (1988), *An Overview of Reform and Tradition in Japanese Moral Education since 1868*, Moral Education Forum, Vol. 13, No. 2.
8. Thomas, Paul F. (1985), *Moral Education in the Schools of Japan*, Horizon, Vol. 23.

Ngày nhận bài: 01/08/2017. Ngày biên tập xong: 16/8/2017. Duyệt đăng: 20/8/2017